

LANA MILIVOJEVIĆ ANTOLIŠ*

Pogled u novi Kazneni zakon Republike Hrvatske i njegove pojedine značajnije promjene

Sažetak

Novi Kazneni zakon Republike Hrvatske donesen je u listopadu 2011., a stupit će na snagu 1. siječnja 2013. godine. Zakon je moderniziran i usklađen s važećim međunarodnim dokumentima. Zakonske promjene su brojne, no u radu se razmatraju samo neke značajnije.

***Ključne riječi:** kazneno pravo, zakonodavstvo, novi Kazneni zakon, modernizacija, promjene.*

UVODNO O NOVOM KAZNENOM ZAKONODAVSTVU

Donošenje novog i osuvremenjenog zakonskog rješenja u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu bila je nužna potreba. Tako je u veljači 2009. godine osnovana Radna skupina za izradu nacрта prijedloga novog Kaznenog zakona, a u prosincu 2009. godine je Vlada Republike Hrvatske usvojila Smjernice za izradu novog Kaznenog zakona¹. Treba napomenuti kako su pri izradi novog zakonskog rješenja, kao uzori, korišteni prvenstveno kazneni zakoni država čiju pravnu tradiciju hrvatsko kazneno zakonodavstvo i inače prati. To su ponajprije njemački, austrijski i švicarski kazneni zakoni.

Novi Kazneni zakon (u daljnjem tekstu KZ/11.) donesen je u listopadu 2011. godine i objavljen u Narodnim novinama broj 125/11., te stupa na snagu s 1. siječnjem 2013. godine.

Nužno je napomenuti kako su promjene u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu, a koje nam donosi novi KZ/11., mnogobrojne, dok će samo pojedine značajnije biti navedene u ovom radu.

Sagledavši tehničke karakteristike KZ/11. može se reći kako je u svakom slučaju došlo do povećanja opsega zakona, odnosno do povećanja broja zakonskih glava. Prethodni Kazneni zakon iz 1997. godine (u daljnjem tekstu KZ/97.)², sastojao se od XXVII.

* dr. sc. Lana Milivojević Antoliš, viši predavač na Visokoj policijskoj školi MUP-a RH, Zagreb.

¹ www.vlada.hr/hr/content/download/112514/1608957/.../32-07.pdf - 10. 1. 2012.

² Kazneni zakon. (NN 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06., 110/07., 152/08., 57/11.)

glava (od toga Opći dio imao je IX. glava), a KZ/11. se sastoji od ukupno XXXV. glava (od toga Opći dio ima VIII. glava).

1. ZNAČAJNIJE PROMJENE IZ OPĆEG DIJELA NOVOG KAZNENOG ZAKONA

Od redom prvih značajnijih promjena koje se odnose na Opći dio novog KZ/11., može se istaknuti kako je oduzimanje imovinske koristi podignuto u rang načela kaznenog prava kao jedno posve novo i zasebno propisano načelo (čl. 5. KZ/11.).

Vezano uz pojam krivnje, u predviđenim sastojcima krivnje (čl. 23. KZ/11.), u zakonsku su formulaciju uvedeni i ispričavajući razlozi kao jedan negativan element krivnje. Tako se, uz ranije uobičajene sastojke krivnje, poput ubrojjivosti, namjere ili nehaja te svijesti o protupravnosti, dodaje i formulacija "nepostojanja niti jednog ispričavajućeg razloga". Pod tim "ispričavajućim razlozima" podrazumijevaju se nužna obrana uslijed asteničkog afekta i ispričavajuća krajnja nužda. Navedeno se nadovezuje i na promjene odredbe o nužnoj obrani, u kojoj se sada navodi da nije kriv tko prekorači granice nužne obrane zbog jake prepasti prouzročene napadom (astenički afekt, čl. 21. st. 4. KZ/11.). Referirajući se dalje na ispričavajuće razloge, nužno je spomenuti i promjene odredbe o ispričavajućoj krajnjoj nuždi, prema kojoj nije isključena samo kažnjivost, već i postojanje kaznenog djela uopće (čl. 22. st. 1. KZ/11.).

Odredbe KZ/11. donose i promjene kojima se teorijski bolje može razgraničiti pokušaj od pripremljenih radnji. Tako se u članku 34. stavku 1. KZ/11., odgovornost za pokušaj propisuje kad počinitelj s namjerom da počini kazneno djelo poduzme radnju koja prostorno i vremenski neposredno prethodi ostvarenju bića kaznenog djela, a ako se za kazneno djelo može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna ili zakon propisuje kažnjavanje i za pokušaj. U stavku 2. predviđena je i mogućnost blažeg kažnjavanja za pokušaj, dok do oslobođenja od kazne za pokušaj može doći samo u slučaju ako je počinitelj i iz grube nerazumnosti pokušao počinjenje kaznenog djela neprikladnim sredstvom ili prema neprikladnom objektu (čl. 34. st. 3. KZ/11.).

Nadalje, kod dosadašnje odredbe o dragovoljnom odustanku došlo je do terminološke promjene pa je sada zakonski naziv dobrovoljni odustanak. Od sadržajnih promjena vezanih uz dobrovoljni odustanak iz članka 35. stavka 2. KZ/11., treba reći kako je došlo do proširenja mogućnosti fakultativnog oslobođenja od kazne, prema kojoj se može osloboditi kazne i počinitelj koji je dobrovoljno poduzeo radnju koja bi spriječila počinjenje kaznenog djela, a ono je ostalo nedovršeno iz razloga neovisnog od njegove radnje (tzv. nekauzalni odustanak). Navedeno vrijedi i za supočinitelja i sudionike, a sukladno s člankom 35. stavkom 3. KZ/11. Odredba o dobrovoljnom odustanku od kvalificiranog pokušaja iz KZ/97. u KZ/11. je brisana.

Nadalje, vezano uz počiniteljstvo, treba navesti kako se u članku 36. KZ/11. definiraju isključivo pojedinačni počinitelj i supočinitelji. Sudionici pri počinjenju kaznenog djela na tom su mjestu u zakonu izostavljeni. Odredbe o poticanju i pomaganju su zasebne, a čime je zakonopisac želio jasnije razgraničiti te pojmove u odnosu na KZ/97. Teorija "vlasti nad djelom", koja je ključna u razgraničavanju supočinitelja od poticatelja i pomagatelja,

izričito se ne navodi u novom zakonskom tekstu kao što je to bilo u prethodnom KZ/97³. No, ta teorija i dalje vrijedi za potrebe prakse.

Kod sudioništva u počinjenju kaznenog djela, u odredbi vezanoj uz pomaganje pri počinjenju kaznenog djela (čl. 38. KZ/11.), u KZ/11. se ne navode za primjer modaliteti pomaganja, već se samo propisuje da se onaj tko drugome s namjerom pomogne u počinjenju kaznenog djela, može blaže kazniti.

U pogledu definiranja svrhe kažnjavanja treba navesti kako je KZ/11. uz specijalnu i generalnu prevenciju, u odredbi o svrsi kažnjavanja posebno naglašeno jačanje povjerenja građana u pravni poredak i resocijalizacija počinitelja (čl. 41. KZ/11.).

Vezano uz kaznenopravne sankcije, a sukladno sa Smjernicama Vlade Republike Hrvatske, u KZ/11. nužno je bilo iznaći alternative smanjenja broja kratkotrajnih zatvorskih kazni poradi prenapučenog stanja u hrvatskom zatvorskom sustavu. KZ/11. propisuje veće mogućnosti primjene novčane kazne i rada za opće dobro.

U pogledu propisivanja kazni KZ/11. donosi promjene te sada osim novčane kazne i kazne zatvora, propisuje zasebnu kaznu dugotrajnog zatvora (čl. 40. st. 1. KZ/11.). Kod novčane kazne promjene se odnose na činjenicu da se ona po KZ/11. odmjerava i izriče u dnevnim iznosima, a ne više u dnevnim dohocima⁴. Rasponi novčane kazne su povišeni pa raspon iznosi od trideset do tri stotine dnevnih iznosa, dok je za koristoljublje i dalje predviđeno do pet stotina dnevnih iznosa. Pri navedenom, dnevni iznos je određen i ne može biti manji od dvadeset kuna niti veći od deset tisuća kuna (čl. 42. st. 4. KZ/11.). Mogućnost izricanja novčane kazne u prosječnim dnevnim dohocima više ne postoji i sudovi će morati utvrđivati visinu osobnih dnevnih iznosa za svakog konkretnog počinitelja. Novina je primarna i obligatorna prisilna naplata neplaćene novčane kazne za svaki slučaj u kojem je ona izrečena kao kazna. Tek ukoliko se novčana kazna ne uspije prisilno naplatiti u roku od tri mjeseca, ona se može uz pristanak osuđenika zamijeniti za rad za opće dobro (zakonski termin više nije rad za opće dobro na slobodi). Ukoliko osuđenik ne pristane na rad za opće dobro ili ga ne izvrši, novčana kazna, odnosno rad za opće dobro mora se zamijeniti kaznom zatvora. Redefinirane odredbe rada za opće dobro nalaze se u članku 55. KZ/11., a najvažnije su da je ključ zamjene novčane kazne za rad za opće dobro jedan dnevni iznos s četiri sata rada, a kazne zatvora za rad za opće dobro jedan dan zatvora s četiri sata rada. Također, sud može izrečenu novčanu kaznu u iznosu do tristo šezdeset dnevnih iznosa ili kaznu zatvora u trajanju do jedne godine (ranije šest mjeseci) zamijeniti radom za opće dobro. Uz rad za opće dobro sud može počinitelju kaznenog djela odrediti jednu ili više posebnih obveza (čl. 62. KZ/11. proširen katalog posebnih obveza s generalnom klauzulom) i/ili zaštitni nadzor (čl. 64. KZ/11.), u vremenu određenom za izvršavanje rada za opće dobro. Nadležno tijelo za probaciju u dogovoru s osuđenikom određuje sadržaj rada za opće dobro. Pri tome svakako vodi brigu o osuđenikovim sposobnostima i stručnosti.

³Naime, u KZ/97. navodilo se da su poticatelj i pomagač osobe koje ne vladaju djelom, a što je u novom Zakonu izostavljeno.

⁴Zakonski termin *dnevni iznos* je pravedniji u odnosu na raniji jer se uz prihode počinitelja uzimaju u obzir i njegovi nužni troškovi za vlastito uzdržavanje i uzdržavanje obitelji.

Kod kazne zatvora, KZ/11. povišen je maksimum raspona s petnaest na dvadeset godina (čl. 44. st. 1. KZ/11.), a novost je i da se kazna zatvora do jedne godine može izvršavati u domu, a u skladu s odredbama posebnog zakona (čl. 44. st. 4. KZ/11.). Predviđena zasebna kazna dugotrajnog zatvora može se iznimno, kao jedinstvena kazna dugotrajnog zatvora za kaznena djela počinjena u stjecaju, izreći u trajanju pedeset godina (čl. 46. st. 2. KZ/11.).

Nadalje, novina KZ/11. je i da se kaznena djela koja predstavljaju napad na život, tijelo, spolnu ili druge slobode osobe ne mogu pravno označiti kao produljena kaznena djela (čl. 52. st. 2. KZ/11.), u čemu KZ/97. nije propisivao ograničenja.

Prema KZ/11. postoji mogućnost izricanja djelomične uvjetne osude (čl. 57. KZ/11.) kao kaznenopravna sankcija, pri izricanju koje se počinitelju može izreći uvjetna osuda za samo jedan dio kazne.

U pogledu uvjetnog otpusta, o uvjetnom otpustu zatvorenika uvijek odlučuje sud (čl. 59. KZ/11.). Puštanjem osuđenika na uvjetni otpust za njega započinje vrijeme provjeravanja koje odgovara neizdržanom dijelu kazne zatvora. Tijekom vremena provjeravanja osuđeniku se može naložiti jedna ili više posebnih obveza i/ili zaštitni nadzor (čl. 60. KZ/11.).

Sigurnosnih mjera u KZ/11. ima devet, a kao potpuno nove sigurnosne mjere mogu se navesti sljedeće:

- obvezan psihosocijalni tretman (čl. 70. KZ/11.)
- zabrana približavanja (čl. 73. KZ/11.)
- udaljenje iz zajedničkog kućanstva (čl. 74. KZ/11.)
- zabrana pristupa internetu (čl. 75. KZ/11.)
- zaštitni nadzor po punom izvršenju kazne zatvora (čl. 76. KZ/11.).

Nadalje, s obzirom da će novim Zakonom o pravnim posljedicama osude, rehabilitaciji i kaznenoj evidenciji biti regulirana navedena materija, ona više nije sadržana u KZ/11.

U pogledu zastare treba napomenuti kako KZ/11. ne razlikuje relativnu i apsolutnu zastaru. Analogno s navedenim prekid zastare prestao je postojati. Rokovi dosadašnje apsolutne zastare su u KZ/11. skraćeni.

U posljednjoj glavi Općeg dijela KZ/11. (Glava VIII.), došlo je do promjena u propisivanju značenja izraza iz okvira Zakona. KZ/97. pojašnjavao je i definirao čak trideset i šest izraza, dok KZ/11. navedeno čini za samo dvadeset i tri izraza. Pri tome su mnogi izrazi, koji su ranijim zakonskim rješenjem pojašnjavani, otpali (primjerice, područje Republike Hrvatske, maloljetna osoba, osoba pod međunarodnom zaštitom, plaćenik, grupa ljudi, zločinačka organizacija ...). Kao novodefinirani i redefinirani izrazi mogu se istaknuti sljedeći:

- *protupravna radnja* iz članka 87. stavka 2. kao: "... radnja kojom su ispunjena obilježja kaznenog djela, a ne postoji razlog isključenja protupravnosti";
- *dijete* iz članka 87. stavka 7. kao: "... osoba koja nije navršila osamnaest godina"⁵;

⁵ Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta i Konvencije Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja, dijete definiraju kao osobu mlađu od 18 godina i pojam maloljetne osobe je u skladu s takvim definicijama u KZ/11. brisan.

– *članovi obitelji* iz članka 87. stavka 8. su: "... sadašnji bračni ili izvanbračni drug, njihova zajednička djeca te djeca svakog od njih, srodnik po krvi u ravnoj lozi, srodnici po krvi u pobočnoj lozi zaključno do trećeg stupnja, srodnici po tazbini do zaključno drugog stupnja u bračnoj i izvanbračnoj zajednici, posvojitelj i posvojenik, srodnici posvojitelja po krvi u ravnoj lozi, srodnici posvojitelja po krvi u pobočnoj lozi zaključno do trećeg stupnja, srodnici posvojitelja po tazbini do zaključno drugog stupnja. Kad se radi o kaznenim djelima nasilja u obitelji članovima obitelji po ovom Zakonu smatraju se i bivši bračni ili izvanbračni drug, djeca svakog od njih i njihova zajednička djeca, ukoliko su nakon prekida bračne ili izvanbračne zajednice povod sukoba bili bivši bračni ili izvanbračni odnosi, osobe koje imaju zajedničku djecu, skrbnik i štíćenik, udomitelj, korisnik smještaja u udomiteljskoj obitelji i članovi njihove obitelji dok takav odnos traje, dijete i osoba kojoj je dijete povjereno na čuvanje i odgoj. Pod istim uvjetima kao i članovima obitelji odnosno osobama koje se smatraju članovima obitelji prema ovom Zakonu zaštita se pruža i istospolnom partneru te djeci svakog od njih odnosno bivšem istospolnom partneru te djeci svakog od njih.;"

– *izvanbračni drug* iz članka 87. stavka 9. je: "... osoba koja živi u izvanbračnoj zajednici koja ima trajniji karakter ili je u njoj rođeno zajedničko dijete.;"

– *istospolni partner* iz članka 87. stavka 10. kao: "... osoba koja živi u istospolnoj zajednici koja ima trajniji karakter.;"

– *mito* iz članka 87. stavka 22. kao: "... svaka nagrada, dar ili druga nepripadna imovinska ili neimovinska korist bez obzira na vrijednost.;"

– *žrtva kaznenog djela* iz članka 87. stavka 23. kao: "... fizička osoba kojoj su protupravnom radnjom prouzročene fizičke ili duševne boli, emocionalna patnja, imovinska šteta ili bitna povreda ljudskih prava i temeljnih sloboda."

2. ZNAČAJNIJE PROMJENE IZ POSEBNOG DIJELA NOVOG KAZNENOG ZAKONA

U Posebnom dijelu KZ/11. dogodile su se brojne promjene. Treba istaknuti kako su oformljene posve nove glave specifičnih kaznenih djela, postojeće su dopunjene novim kaznenim djelima, a brojna kaznena djela su redefinirana. Pri izradi KZ/11. vodilo se brigu o tome da se ne preklapaju činjenični opisi kaznenih djela i prekršaja, poučeni iskustvom proizašlim iz slučaja *Maresti protiv Hrvatske*⁶. Raspored glava u Posebnom dijelu KZ/11. je sljedeći:

- Glava IX. – Kaznena djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva
- Glava X. – Kaznena djela protiv života i tijela
- Glava XI. – Kaznena djela protiv ljudskih prava i temeljnih sloboda
- Glava XII. – Kaznena djela protiv radnih odnosa i socijalnog osiguranja
- Glava XIII. – Kaznena djela protiv osobne slobode
- Glava XIV. – Kaznena djela protiv privatnosti

⁶ Predmet *Maresti protiv Hrvatske*, presuda od 25. 6. 2009., (Zahtjev br. 55759/07), B – Osnovanost, Tvrdnje stranaka, <http://sljeme.usud.hr/usud/prakES.nsf/Praksa/87FBF5009E7EBC4EC1257370002A3E9B?OpenDocument> - 25. 1. 2010. U predmetu *Maresti protiv Hrvatske* presudom Europskog suda za ljudska prava Republika Hrvatska je izgubila spor te je bila osuđena za povredu načela *ne bis in idem*.

- Glava XV. – Kaznena djela protiv časti i ugleda
- Glava XVI. – Kaznena djela protiv spolne slobode
- Glava XVII. – Kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta
- Glava XVIII. – Kaznena djela protiv braka, obitelji i djece
- Glava XIX. – Kaznena djela protiv zdravlja ljudi
- Glava XX. – Kaznena djela protiv okoliša
- Glava XXI. – Kaznena djela protiv opće sigurnosti
- Glava XXII. – Kaznena djela protiv sigurnosti prometa
- Glava XXIII. – Kaznena djela protiv imovine
- Glava XXVI. – Kaznena djela protiv gospodarstva
- Glava XXV. – Kaznena djela protiv računalnih sustava, programa i podataka
- Glava XXVI. – Kaznena djela krivotvorenja
- Glava XXVII. – Kaznena djela protiv intelektualnog vlasništva
- Glava XXVIII. – Kaznena djela protiv službene dužnosti
- Glava XXIX. – Kaznena djela protiv pravosuđa
- Glava XXX. – Kaznena djela protiv javnog reda
- Glava XXXI. – Kaznena djela protiv biračkog prava
- Glava XXXII. – Kaznena djela protiv Republike Hrvatske
- Glava XXXIII. – Kaznena djela protiv strane države ili međunarodne organizacije
- Glava XXXVI. – Kaznena djela protiv oružanih snaga Republike Hrvatske.

Ako razmotrimo prethodno navedeni raspored, jasno je kako su novoformirane glave specifičnih kaznenih djela u KZ/11. sljedeće:

- Glava XII. Kaznena djela protiv radnih odnosa i socijalnog osiguranja
- Glava XIII. Kaznena djela protiv osobne slobode
- Glava XIV. Kaznena djela protiv privatnosti
- Glava XVII. Kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta
- Glava XXI. Kaznena djela protiv opće sigurnosti
- Glava XXII. Kaznena djela protiv sigurnosti prometa
- Glava XXV. Kaznena djela protiv računalnih sustava, programa i podataka
- Glava XXVI. Kaznena djela krivotvorenja
- Glava XXVII. Kaznena djela protiv intelektualnog vlasništva
- Glava XXXI. Kaznena djela protiv biračkog prava
- Glava XXXIII. Kaznena djela protiv strane države ili međunarodne organizacije.

Može se primijetiti kako je u KZ/11. ranija Glava XX. Kaznena djela protiv opće sigurnosti i sigurnosti prometa iz KZ/97., razdvojena na zasebne glave: Glavu XXI. Kaznena djela protiv opće sigurnosti i na Glavu XXII. Kaznena djela protiv sigurnosti prometa.

U prvom Glavi IX. Posebnog dijela KZ/11. Kaznena djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva, nalaze se većinom kaznena djela koja su se u prethodnom KZ/97. nalazila u Glavi XIII. Kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom. No, u istu Glavu sada su smještene i teroristička kaznena djela, kod kojih su uz ranije postojeća dodana i pojedina nova poput financiranja terorizma (čl. 98. KZ/11.) i terorističko udruženje (čl. 102. KZ/11.). U okviru te Glave nalaze se i kazneno djelo ropstva (čl. 105. KZ/11.), trgovanje ljudima (čl. 106. KZ/11.), te neka posve nova kaznena djela poput trgo-

vanje dijelovima ljudskog tijela i ljudskim zamecima (čl. 107. KZ/11.) i zabrana miješanja ljudskih spolnih stanica sa životinjskim (čl. 109. KZ/11.).

Glava X. Kaznena djela protiv života i tijela također je doživjela promjene na način da je redefinirano kazneno djelo teškog ubojstva (čl. 111. KZ/11.). Propisani su novi oblici počinjenja teškog ubojstva (primjerice st. 3. – ubojstvo člana obitelji kojeg je počinitelj već ranije zlostavljao). U pogledu ubojstva službenih osoba (bez posebnog isticanja policijskih službenika kao kategorije službenih osoba), u posljednjem stavku 6. tog članka navodi se kraća formulacija: "tko ubije službenu osobu u vezi s njezinim obavljanjem službene dužnosti". Novim kaznenim djelom pod nazivom usmrćenje (čl. 112. KZ/11.) propisana su i objedinjena ranija privilegirana ubojstva. Novo kazneno djelo je i sakaćenje ženskih spolnih organa (čl. 116. KZ/11.). Nadalje, propisani su različiti oblici tjelesnih ozljeda u odnosu na gradacije povreda, i to redom: članak 117. tjelesna ozljeda, članak 118. teška tjelesna ozljeda, članak 119. osobito teška tjelesna ozljeda, članak 120. teška tjelesna ozljeda s posljedicom smrti, članak 121. teška tjelesna ozljeda iz nehaja.

Dosadašnja kaznena djela iz Glave XI. Kaznena djela protiv slobode i prava čovjeka i građanina iz KZ/97., u KZ/11. svrstana su u pet zasebnih glava. Radi se o kaznenim djelima protiv ljudskih prava i temeljnih sloboda, kaznenim djelima protiv osobne slobode, kaznenim djelima protiv privatnosti, kaznenim djelima protiv izbornih prava i kaznenim djelima protiv radnih odnosa i socijalnog osiguranja.

Iz okvira navedenih glava treba spomenuti i pojedina nova kaznena djela poput: članak 126. KZ/11. povreda slobode izražavanja nacionalne pripadnosti (Glava XI. Kaznena djela protiv ljudskih prava i temeljnih sloboda), zatim kaznena djela iz članka 132. KZ/11. neisplata plaće, članak 133. KZ/11. zlostavljanje na radu (engl. *mobbing*), (Glava XII. Kaznena djela protiv radnih odnosa i socijalnog osiguranja), članak 140. KZ/11. nametljivo ponašanje – engl. *stalking*, (Glava XIII. Kaznena djela protiv osobne slobode).

Novim zakonskim rješenjem se u Glavi XIV. Kaznena djela protiv privatnosti nalazi kazneno djelo narušavanje nepovredivosti doma i poslovnog prostora (čl. 141. KZ/11.).⁷ Predviđen je progon po prijedlogu, osim ako je to kazneno djelo počinjeno od strane službene osobe. U toj se Glavi nalaze i druga kaznena djela koja se odnose na povredu tajnosti pisama i drugih pošiljaka (čl. 142. KZ/11.), neovlašteno zvučno snimanje i prislušivanje (čl. 143. KZ/11.), neovlašteno slikovno snimanje (čl. 144. KZ/11.), neovlašteno otkrivanje profesionalne tajne (čl. 145. KZ/11.) i nedozvoljena uporaba osobnih podataka (čl. 146. KZ/11.).

Kaznena djela protiv časti i ugleda smještena su unutar KZ/11. u Glavi XV. Novinu predstavlja kazneno djelo sramoćenja (čl. 148. KZ/11.). Za razliku od klevete, kod sramoćenja se ne traži znanje počinitelja u svezi s neistinitosti činjenične tvrdnje koju iznosi ili pronosi.

U Kaznenim djelima protiv spolne slobode iz Glave XVI. KZ/11. novine su kaznena djela spolnog odnošaja bez pristanka iz članka 152. KZ/11., kazneno djelo spolno uznemiravanje iz članka 156. KZ/11. i kazneno djelo prostitucija iz članka 157. KZ/11. Kod kaznenog djela prostitucije inkriminirano je i korištenje spolnih usluga od osoba koje se

⁷U KZ/97., čl. 122. – narušavanje nepovredivosti doma.

bave takvom djelatnošću uz davanje naknade⁸, te oglašavanje prostitucije putem sredstava javnog informiranja i drugih sličnih sredstava⁹.

Nadalje, u zasebnoj Glavi XVII. KZ/11. nalaze se Kaznena djela protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece¹⁰. Između ostaloga, kao zasebna kaznena djela propisana su kaznena djela spolna zlouporaba djeteta mlađeg od petnaest godina (čl. 158. KZ/11.) i spolna zlouporaba djeteta starijeg od petnaest godina (čl. 159. KZ).

Nova kaznena djela iz područja Glave XVIII. Kaznena djela protiv braka, obitelji i djece su članak 169. prisila na sklapanje braka i članak 178. povreda privatnosti djeteta. Kazneno djelo iz članka 215.a KZ/97. nasilničko ponašanje u obitelji ne nalazi se u KZ/11.

Iz okvira Glave XIX. Kaznena djela protiv zdravlja, najznačajnije je spomenuti da se u okviru te Glave nalaze i dva kaznena djela vezana uz inkriminiranje droge i tvari koje su zabranjene u športu¹¹. To su kazneno djelo iz članka 190. KZ/11. neovlašteno posjedovanje, proizvodnja i trgovanje drogama i tvarima zabranjenim u športu i kazneno djelo iz članka 191. KZ/11. omogućavanje trošenja droga i tvari zabranjenih u športu. Pod proizvodnjom droge smatra se i uzgoj biljke ili gljive iz koje se može dobiti droga.

Kaznena djela protiv okoliša iz Glave XX. KZ/11. u cijelosti su usklađena s Direktivom 2008/99/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 28. studenoga 2002. godine o zaštiti okoliša putem kaznenog prava¹². Predviđena su kao zasebna kaznena djela: ispuštanje onečišćujućih tvari s plovnog objekta (čl. 194. KZ/11.), ugrožavanje ozonskog sloja (čl. 195. KZ/11.), ugrožavanje okoliša postrojenjem (čl. 197. KZ/11.), ugrožavanje okoliša radioaktivnim tvarima (čl. 198. KZ/11.), uništavanje zaštićenih prirodnih vrijednosti (čl. 200. KZ/11.), uništavanje staništa (čl. 201. KZ/11.), trgovanje zaštićenim prirodnim vrijednostima (čl. 202. KZ/11.), protuzakonito unošenje u okoliš divljih svojti ili GMO-a (čl. 203. KZ/11.), ubijanje ili mučenje životinja (čl. 205. KZ/11.).

Nadalje, kao što je u ranijem dijelu teksta spomenuto, Glava XXI. odnosi se zasebno na kaznena djela protiv opće sigurnosti, dok se Glava XXII. odnosi zasebno na kaznena djela protiv sigurnosti prometa. U posljednje spomenutoj Glavi XXII. KZ/11. pruža kaznenopravnu zaštitu prema pojedinim vrstama prometa (cestovni, željeznički, zračni, brodski). Treba istaknuti da je novo kazneno djelo iz članka 226. objesna vožnja u cestovnom prometu.

Nadalje, imovinska kaznena djela ne nalaze se više u tradicionalnoj Glavi XVII. kao što je to bilo u KZ/97., već su smještena unutar KZ/11. u Glavi XXIII. U pogledu propisivanja tih djela i njihovih sankcija može se općenito reći kako su pojedine sankcije pooštrene, propisani su pojedini novi oblici kaznenih djela kao i novi kvalifikatorni oblici. Tako je primjerice, za krađu (čl. 228. KZ/11.) predviđena kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina (u KZ/97. od tri mjeseca do tri godina zatvora), za tešku krađu (čl. 229.

⁸ Predviđena je kazna zatvora od jedne do deset godina.

⁹ Predviđena je kazna zatvora do tri godine.

¹⁰ Kaznena djela iz ove Glave su usklađena s Konvencijom Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, (NN-MU 13/11, 15/11. – ispravak).

¹¹ Kazneno djelo zlouporabe opojnih droga iz čl. 173. KZ/97. inkorporirano je u okviru ta dva kaznena djela iz KZ/11.

¹² Članak 386. KZ/11.

KZ/11.) predviđena je kazna zatvora od 1 do 8 godina (u KZ/97. od šest mjeseci do pet godina zatvora), a ukoliko su ostvarena obilježja teške krađe iz stavka 1. točke 1. do 4., 6. i 7. tog članka, ali je vrijednost ukradene stvari mala, a počinitelj je postupao s ciljem prisvajanja stvari takve vrijednosti, predviđena je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Potom, za temeljni oblik kaznenog djela utaje (čl. 232. KZ/11.) predviđena je kazna zatvora do tri godine (u KZ/97. novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine) itd. U odnosu na nove oblike kaznenih djela kao primjer može se navesti razbojnička krađa (čl. 231. KZ/11., "Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. i 2. ovoga članka prouzročena smrt osobe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od najmanje pet godina"), potom pronevjera (čl. 233. KZ/11. "Tko protupravno prisvoji tuđu pokretnu stvar ili imovinsko pravo koji su mu povjereni na radu ..."), teška krađa (čl. 229. KZ/11., "ako je ukradeno oružje, streljivo, rakete, minskoeksplozivna sredstva, borbeno ili dio borbenog sredstva koje služi potrebama obrane, ako je ovo kazneno djelo počinitelj počinio kao službena osoba u obavljanju službe ili javne ovlasti"), potom razbojništvo (čl. 230. KZ/11., "ako je pribavljena znatna imovinska korist počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do dvanaest godina, ako je prouzročena smrt osobe počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od najmanje pet godina") te iznuda (čl. 243. KZ/11., "ako je pri počinjenju kaznenog djela iz stavka 1. (nepromijenjen temeljni oblik iz KZ/97.) i stavka 3. tog članka (pri uporabi sile protiv osobe ili prijetnje da će izravno napasti na život ili tijelo osobe) počinitelj zaprijetio da će izravno napasti na život ili tijelo većeg broja osoba ili da će teško oštetiti objekte velikog društvenog značenja, ili ako je kaznenim djelom iz stavka 1. ili 3. tog članka prouzročena smrt osobe") itd.

Nadalje, u pogledu kaznenog djela oštećenja tuđe stvari (čl. 235. KZ/11.), izuzev promjene u nazivu djela u odnosu na KZ/97. (čl. 331. KZ/97. uništenje i oštećenje tuđe stvari), unesena je i novina da se kaznom zatvora do dvije godine kažnjava počinitelj koji crtežima ili natpisima neovlašteno mijenja izgled zidova, motornih vozila ili drugih površina. Također, lančane igre su u KZ/11. inkriminirane kao kazneno djelo¹³. Kazneno djelo ucjene iz KZ/97. nije propisano kao zasebno u KZ/11.

U pogledu gospodarskih kaznenih djela, ona su u KZ/11. dočekala dugo priželjkivanu reformu. Između niza promjena mogu se istaknuti novo kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju (čl. 246. KZ/11.)¹⁴ i kazneno djelo zlouporabe u postupku javne nabave (čl. 254. KZ/11.). Također, u okviru navedene Glave nalazi se redefinirano kazneno djelo pranja novca (čl. 265. KZ/11.), stečajna kaznena djela također su preciznije definirana, a zakonopisac je, s obzirom na skori ulazak Republike Hrvatske u Europsku uniju, naročitu pažnju posvetio i kaznenim djelima protiv tržišnog natjecanja¹⁵.

¹³ Djelo se sastoji u organiziranju ili promicanju igre ili sustava u kojem sudionik koji je uložio sredstva može očekivati dobitak samo ako se uključuju daljnji sudionici.

¹⁴ Kazneno djelo iz čl. 246. KZ/11. zlouporaba povjerenja u gospodarskom poslovanju bitno je jer objedinjuje pojedina zasebna kaznena djela iz ranijeg KZ/97., a to su: čl. 291. nesavjesno gospodarsko poslovanje, čl. 292. zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju, čl. 294. sklapanje štetnog ugovora i čl. 337. zlouporaba položaja i ovlasti.

¹⁵ Iz odredaba novih kaznenih djela – čl. 256. KZ/11. utaja poreza ili carine te čl. 258. KZ/11. subvencijska prijevara, razvidno je da je u navedenima regulirana i zaštita ekonomskih interesa Europske unije.

Glava XXV., kao posve nova i zasebna glava, odnosi se na kaznena djela protiv računalnih sustava, programa i podataka. Kaznena djela protiv računalnih sustava i programa usklađena su s odredbama Konvencije o kibernetičkom kriminalu.¹⁶

Kaznena djela krivotvorenja u KZ/11. potpuno opravdano tvore zasebnu Glavu XXVI., čime je, uz druge novoformirane glave KZ/11., svakako poboljšana struktura i preglednost novog zakonskog teksta.

Potom, iz okvira Glave XXVIII. Kaznena djela protiv službene dužnosti treba spomenuti novo kazneno djelo trgovanje utjecajem (čl. 295. KZ/11.), te davanje mita za trgovanje utjecajem (čl. 296. KZ/11.). U ovoj Glavi se sada nalazi i kazneno djelo iznuđivanja iskaza (čl. 297. KZ/11.) i kazneno djelo protuzakonite pretrage (čl. 298. KZ/11.), koje se u KZ/97. nalazilo u okviru Glave XI. Kaznena djela protiv slobode i prava čovjeka i građanina.

Glava XXX. KZ/11. propisuje kaznena djela protiv javnog reda. Kazneno djelo sprječavanja službene osobe u obavljanju službene dužnosti iz KZ/97., u KZ/11. je doživjelo manje sadržajne promjene i sada se naziva prisila prema službenoj osobi (čl. 314. KZ/11.). Također, u ovoj Glavi su smještene i ponešto revidirana kaznena djela nedozvoljeno posjedovanje, izrada i nabavljanje oružja i eksplozivnih tvari (čl. 331. KZ/11.), te protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj (čl. 326. KZ/11.). Dosta pažnje zakonopisac je posvetio kaznenim djelima zločinačkog udruženja (čl. 328. KZ/11.) i javnom poticanju na nasilje i mržnju (čl. 325. KZ/11.).

Kaznena djela protiv Republike Hrvatske nalaze se u Glavi XXXII. KZ/11. Novina je kazneno djelo opisano u članku 346. prisila prema najvišim državnim dužnosnicima Republike Hrvatske. U pogledu tog kaznenog djela treba reći da se ono odnosi na slučajeve koji se ne odnose na terorizam (čl. 97. KZ/11. terorizam). Sadržajno navedeno kazneno djelo praktički predstavlja raniju inkriminaciju iz članka 140. KZ/97. nasilje prema najvišim državnim dužnosnicima, uz dodatak prijetnje da će se izravno uporabiti sila, a smanjen je broj osoba koji predstavlja državne dužnosnike.¹⁷

3. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Kao rezime može se zaključiti kako su promjene predviđene novim Kaznenim zakonom doista mnogobrojne. Ovim su radom istaknute samo neke važnije promjene kako bi se dobio općeniti prikaz opsega i sadržaja promjena koje nam donosi novi Kazneni zakon. Iako se 1. siječnja 2013. godine, kao datum početka primjene novog Kaznenog zakona čini još daleko, a s obzirom da je isti donesen u listopadu 2011. godine, to u biti uopće nije tako. Ipak je potrebno određeno vrijeme za upoznavanje s odredbama novog Kaznenog zakona i za pripremu njegove adekvatne primjene, pa u tome smislu, ovaj pregled pojedinih važnijih promjena predstavlja jedan od koraka u navedenom smjeru.

¹⁶ Konvencije o kibernetičkom kriminalu. (NN-MU 9/02.)

¹⁷ Članak 140. KZ/11. navodi kao najviše državne dužnosnike isključivo predsjednika Republike Hrvatske, predsjednika ili zastupnika Hrvatskog sabora, predsjednika ili člana Vlade Republike Hrvatske, te predsjednika ili suca Ustavnog suda Republike Hrvatske.

LITERATURA

1. *Kazneni zakon*. NN 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06., 110/07., 152/08., 57/11. Zagreb: Narodne novine.
2. *Kazneni zakon*. NN 125/11. Zagreb: Narodne novine.
3. Predmet Maresti protiv Hrvatske, presuda od 25. 6. 2009., (Zahtjev br. 55759/07), B – Osnovanost, Tvrdnje stranaka. <http://sljeme.usud.hr/usud/prakES.nsf/Praksa/87FBF5009E7EBC4EC1257370002A3E9B?OpenDocument> - 25. 1. 2010.
4. www.vlada.hr/hr/content/download/112514/1608957/.../32-07.pdf - 10. 1. 2012.
5. http://www.coe.int/t/dg3/children/lin5/Source/LanzaroteConventions/LanzaroteConvention_hr1.pdf

Summary _____

Lana Milivojević Antoliš

View in a New Criminal Code of the Republic of Croatia and Some of it's Significant Changes

New Criminal Code of the Republic of Croatia was adopted in October 2011 and it will enter into force on 1st January 2013. Criminal Code was modernized and harmonized with relevant international documents. Legislative changes are numerous, but this paper presents only some important of them.

Key words: criminal law, legislation, the new Criminal Code, modernization, changes.